243326 - Tarım Ürünleri ve Meyvelerin Zekâtı Ne Zaman Verilir?

Soru

Fasulye ve bezelye gibi mahsullerin zekâtı ne zaman verilmelidir? Hasattan hemen sonra mı yoksa kurumasını beklemek mi gereklidir?

Detaylı cevap

Allah’a hamd olsun.

Birincisi:

Fasulye ve bezelye gibi mahsuller, kabuklarından ve saplarından temizlenip, taşlar ve kirlerden arındırıldıktan sonra zekâtı verilmelidir. Bu işlemler yapılmadan önce zekât verilmesi geçerli değildir. Bu konu üzerinde fakihlerin çoğunluğu ittifak etmiştir.

İbn Cerir et-Taberi şöyle demiştir: "Bütün alimler ittifak etmiştir ki; ekin zekâtı ancak biçildikten, temizlendikten ve ayıklandıktan sonra verilir. Aynı şekilde hurma zekâtı da ancak kuruduktan sonra verilmelidir." (Cami'ul-Beyan, 9/611)

"Ümmetin âlimleri arasında ihtilaf yoktur ki: Zekât, hasat günü verilmez; tahıllar için hasat, harmanlama, eleme ve ölçme işlemlerinden sonra; meyveler için ise kurutma, temizleme ve ölçme işlemlerinden sonra verilir."
(El-Muhallâ bi’l-Âsâr, 4/20)

El-Buhuti ise şöyle ifade etmiştir: "Hububat zekâtı, kabuğundan ve sapından temizlenmiş olarak verilmelidir; meyve zekâtı ise kurutulmuş olmalıdır... Çünkü bunlar, ürünün tamamlanma durumudur ve saklanmaya uygun olma halidir. Bu durumda zekât verilmesi gereklidir. Eğer kişi, başak, taze hurma veya üzüm verir ve bunları zekât olarak kabul ederse, bu geçerli olmayacaktır." (Kaşşaf al-Kına’, 2/212)

Daimi Fetvalar Komitesinin (9/176) görüşü ise şu şekildedir: "Hububat zekâtı, temizlenmiş olarak verilmeli ve meyve ise kurutulmuş olmalıdır."

Zekâtın Farz Olma Zamanı:

Zekâtın farz olma zamanı, ürünün olgunlaşmaya başlamasıdır. Bu, hububatın sertleşmesi ve meyvelerin renginin değişmeye başlamasıyla olur. Bu durumda, çiftçiye zekât yükümlülüğü düşer çünkü ürün artık tam olarak olgunlaşmıştır.

İbn Kudâme şöyle demiştir: "Hububat için zekâtın zamanı, ürün olgunlaştığında, meyve içinse, meyve olgunlaşmaya başladığında farz olur." (el-Muğni, 4/169)

Zekâtın vacip olacağı vakti bilmek üzerine şu hususlar bina edilir:

- Ürün olgunlaşmadan önce zarar görürse zekât yükümlülüğü düşer. Ancak ürün, olgunlaşma zamanından sonra zarar görürse, zekât hala farz olur, ancak zararın doğal sebeplerle olması veya elinde olamayan nedenlerle zarar görmesi halinde zekât düşer.
- Eğer kişi, ürününü olgunlaşmadan önce satarsa, zekât alıcıya düşer. Fakat, eğer satışı olgunlaşma zamanından sonra yaparsa, zekât satıcıya aittir.
- Eğer kişi, olgunlaşmadan önce ürününü miras alırsa, zekât yükümlülüğü mirasçıya aittir. Olgunlaşmadan sonra miras alırsa, zekât yükümlülüğü düşer.

Daimi Fetvalar Komitesi'nin (9/176) görüşüne göre: "Hububat sertleşip meyve olgunlaştığında zekât farz olur. Ancak bu, ürün ambarlara konulup muhafaza edilmeden önce olur. Eğer ürün, bu işlemden önce zarar görürse ve zarar kişi dışında bir nedenden dolayı olmuşsa, zekât düşer." Daha fazla bilgi için (99843) numaralı sorunun cevabına bakınız.

İkincisi:

Bu açıklamalara, şu ayetle çelişiyor gibi görülebilir: "Ve hasat gününde onun hakkını verin." (En'âm, 141). Bu ayet, Mekke'de, zekâtın miktarları ve oranları farz edilmeden önce inmiştir.

Bu ayette "hak" kelimesi, zekât anlamında değil, başka bir hak anlamına gelir ve gönüllü bir

yardım olarak, hasat günü çiftçilerin ve ziraat sahiplerinin, o gün elde ettikleri ürünlerden fakir ve yoksullara bir şeyler vermesi tavsiye edilir. Bu, isteğe bağlı bir davranıştır.

İbn Hazm şöyle demiştir: "Bu, zekât olmayan bir haktır ve hasat günü ürünlerinden gönül hoşluğu ile bir şeyler vermek anlamına gelir. Bu konuda bir sınır yoktur; bu, ayetin zahirine göredir ve selef alimlerinden bazılarının görüşüdür." (el-Muhallâ bil-Asâr, 4/21)

Taberi, Tefsir'inde İbn Ömer'den şu rivayeti aktarmaktadır: "Hasat eden kişi, yoksula, zekât dışında, ürününden bir şeyler verir."

Tabii, metni detaylı bir şekilde İslam hukuku terimlerine dikkat ederek çevireceğim:

Ata r.h'dan rivayet edilmiştir ki:
"O gün, hasadından elinden ne geliyorsa verir, fakat bu zekât değildir."

Mücâhid r.h'dan rivayet edilmiştir ki:
"Eğer miskinler (fakirler) yanına gelirse, onlara bundan bir şeyler verirsin. Eğer ürününü ölçmeye başlarsan, onlara ölçerken biraz daha fazla verirsin. Eğer ürününün miktarını tam olarak bilirsen, zekâtını ayırırsın. Eğer hurma ağaçlarının yeni meyve vermeye başladığı döneme girmişsen, onlara hurmalıkların en iyi kısımlarından verir, ve ürününü ölçmeye başladığında, onlara daha fazlasını verirsin. Eğer ürününün miktarını kesin olarak biliyorsan, zekâtını ayırırsın." (Tefsir el-Taberi 9/600-604)

Kurtubi şöyle dedi: "Bazı âlimler şöyle söylemiştir: Bir kimse ekinini biçtiğinde veya meyvesini topladığında, orada bulunan kimselere ondan bir miktar vermelidir. İşte bu, 'Ve hasat günü hakkını verin' (En'âm 6:141) ayetinin anlamıdır ve bunun zekâttan ayrı bir hak olduğu belirtilmiştir." (Tefsîrü'l-Kurtubî 18/239).

İbn Cüzey'den yapılan bir açıklama ise şu şekildedir:
"Bazıları, burada kastedilenin zekât olduğunu söylemiştir, ancak bu görüş iki nedenden dolayı zayıftır:
Birincisi: Ayet Mekke'de indirilmiş olup, zekât ise Medine'de farz kılınmıştır.

İkincisi: Zekât, hasat günü değil, ürünler bir araya getirildikten sonra verilir.

Diğer bir görüşe göre ise, burada kastedilen şey, zekât olmayıp, o gün hasat edilen ürünlerden miskinlere yapılan yardımlardır ve bu farz olarak verilmişti, sonrasında ise ‘öşür’ ile neshedilmiştir. Bir diğer görüş ise, burada bahsedilen şeyin, başaklardan dökülen kısmın fakirlere verilmesidir; buna göre bu uygulama, sünnet olarak tavsiye edilmiştir.” (el Teshil li Ulum el Tenzil s. 474)

En doğrusunu Allah bilir.